

Жуль Верн

Таємничий острів

Харків
«Фоліо»
2024

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Ураган 1865 року. — Крики в повітрі. — Аеростат підхоплений ураганом. — Подерта оболонка. — Нічого, крім води, навколо. — П'ять пасажирів. — Що відбувалося в гондолі. — Берег на горизонті. — Розв'язка драми.

— Чи підіймаємося ми?

— Ні, навпаки! Ми спускаємось!

— Ще гірше, містере Сайрусе! Ми падаємо!

— Швидше викидайте баласт!

— Останній мішок спорожнено!

— Чи підіймається аеростат?

— Ні!

— Я чую ніби плюскіт хвиль.

— Море вже майже під самою гондолою, не далі, як п'ятсот футів¹.

Раптом владний голос розітнув повітря:

— Геть за борт усе, що має якусь вагу!

Ці слова пролунали над безмежною пустелею Тихого океану о четвертій годині вечора 23 березня 1865 року.

Безперечно, всі ще пам'ятають страшний норд-ост², який схопився напровесні цього року саме в той час, коли день дорівнював ночі і коли барометр упав до сімсот десяти міліметрів. Це був ураган, який тривав безупинно з 18 березня аж до 23-го. Незчисленні лиха накоїв він в Америці, в Африці

¹ Приблизно 150 метрів.

² Північно-східний вітер.

і в Європі, захопивши зону в 1800 миль завширшки між тридцять п'ятим градусом північної широти і сороковим градусом південної. Зруйновані міста, вивернуті з корінням ліси, повені, спричинені цілими горами води, нагнаної в гирла рік з розбурханих морів, сотні розбитих і викинутих на берег кораблів, цілі райони, цілком спустошені, незчисленні тисячі покалічених і побитих людей на землі та потонулих у морі — ось наслідки несамовитого лютування цього урагану. Він був ще катастрофічніший, ніж страшні попередні урагани: в Гавані — 25 жовтня 1810 року і в Гваделупі — 26 липня 1825 року.

Отже, в той саме момент, коли стільки катастроф відбувалося на морі й на суші, драма не менш страшна відбувалася в пекельно розбурханому повітрі.

Підхоплений повітряним смерчем аеростат нісся серед хмар із швидкістю дев'яносто миль¹ на годину, шалено крутячись водночас навколо своєї осі.

У гондолі цього злосчасного аеростата, ледве видної серед густих низько навислих над водою океану хмар, було п'ять пасажирів.

Звідки прилетів цей аеростат, безпорадна іграшка пекельного урагану? З якої точки світу зірвався він? Ясна річ, що він не мав змоги вилетіти під час цього урагану. А буря тривала вже п'яту добу, і перші провісники її ясні були ще 18 березня. Виходить, що аеростат, який летів із швидкістю не менш двох тисяч миль на добу, принесло ураганом з дуже далеких країв.

В усякому разі самі повітроплавці не мали жодного уявлення про те, яку віддаль вони пролетіли, бо не мали в своєму розпорядженні нічого, що допомогло б орієнтуватись.

Хоч і як це дивно, але вони, підхоплені непереможною силою урагану, летіли вперед, крутилися навколо своєї осі й нічого цього не помічали, бо не могли прозирнути крізь густу завісу туману, який звідусіль огортав гондолу аеростата. Навколо тільки густий туман, — такий густий, що не можна

¹ Приблизно 160 кілометрів.

було навіть визначити, чи день це чи ніч. Безнастанний при-
смерк навколо...

Жодний промінь світла, найменший шум населеної зем-
лі, ані гуркіт розбурханого океану не могли долинути до тих
безмежних темних просторів, в яких вони неслися, поки були
у вищих зонах атмосфери. Тільки їх раптове падіння зразу
розкрило їм смертельну небезпеку, в якій опинилися вони над
хвилями неосяжного океану.

Довідавшись, що під гондолою море, пасажери визнали,
що їм безпечніше бути вгорі, ніж унизу, і вирішили викинути
все найнеобхідніше з речей, аби лиш не опинитися в бурхли-
вих хвилях океану і мати хоч найменшу надію на порятунок.
Вони боялися за кожну краплю того газу, який тримав їх ще
над безоднею. Але він невблаганно витікав з продраної обо-
лонки.

Тим часом, звільнений від важких речей, як провіант, одяг,
зброя, від усього, що мало вагу, аеростат злетів угору на висоту
чотири тисячі п'ятсот футів¹.

Ніч минула повна хвилювань, які були б смертельні для
людей менш стійких. Почало розвиднятися, і разом із світан-
ком 24 березня буря стала ніби вщухати. Хмари піднялися
вище. За кілька годин смерч втратив свою силу, а потім ослаб
і розвіявся. Вітер з ураганного перейшов на «дуже свіжий»,
тобто швидкість пересування повітряних течій зменшилась
удвічі. Нарешті настало те, що моряки звуть «бриз на три
риффи». Перед одинадцятьою годиною нижні шари атмосфери
майже очистилися, і ураган ніби вичерпав себе.

Але тут виявилось, що аеростат знову знижується: по-
вільно, невблаганно падає. Здавалося навіть, що аеростат від
невпинного витікання газу втрачає свою кулеподібну форму
і стає дедалі довшим.

Перед полуднем аеростат летів уже тільки на висоті двох
тисяч футів над водою. І все-таки, незважаючи на витікання

¹ 4500 футів дорівнюють приблизно 1350 метрам.

газу, аеростат, завдяки своїм розмірам, міг ще протриматися якийсь час. Тож мандрівники, рятуючись з останніх сил, викидали найдрібніші свої речі, навіть спорожнявали кишені, — полетіло за борт усе, що мало хоч якнайменшу вагу. А один з мандрівників, навіть почепившись за мотуззя зовнішньої оболонки, намагався зав'язати тугіше клапан, щоб хоч цим припинити витікання газу.

Та ніщо не допомагало! Видно було, що, однак, вони не затримають свого аеростата на потрібній висоті, і, втративши весь газ, аеростат неминуче впаде в бурхливу безодню.

Пасажири все одно приречені на загибель...

Та й справді, під ними неозоре море, розбурхане шаленим ураганом. І, хоч вони могли дивитися з висоти радіусом не менш як сорок миль, вони бачили саму тільки воду. Це була водяна пустеля без кінця і краю. Не те що континенту чи смужечки землі, а не видно було навіть хоча б якого корабля. Нічого, скільки сягало око...

Треба було за всяку ціну спинити падіння аеростата. Та хоч скільки вони сил витратили, все було марно: аеростат знижався, водночас несучись із неймовірною швидкістю в напрямі вітру, тобто з північного сходу на південний захід.

Страшне було становище пасажирів. Ясна річ, вони не могли вже керувати аеростатом. Оболонка втрачала дедалі більше газу; не було вже жодної змоги затримати газ. Повільне падіння позначалося щораз ясніше. О першій годині дня гондола неслася вже всього футів на шістсот над океаном.

Полегшивши гондолу тим, що викинули за борт рішуче все, пасажири мали змогу протриматись у повітрі ще деякий час. Але відвернути неминучість катастрофи було вже неможливо, можна було тільки затримати її на якийсь час. І коли за цей час не з'явиться десь земля, то пасажири, гондола й весь аеростат навіки зникнуть у хвилях океану.

Ще маленька змога полегшити аеростат лишалася у них про запас. Пасажири аеростата, безперечно, були дуже енергійні люди і вмieli дивитися смерті прямо в обличчя. Жодний

стогін чи нарікання на долю не злетіло з їхніх губ. Вони вирішили боротися до останньої хвилинки свого життя і зробити все, щоб хоч затримати свою загибель.

Гондола аеростата являла собою звичайний плетений з верболозу кошик, нездатний триматися на воді. Спустившись на воду, він враз би потонув.

О другій годині дня аеростат був уже не більш як на чотирьох футах над водою.

У цей момент у гондолі пролунав мужній голос, голос людини, яка не знає, що таке страх. У відповідь почувались не менш мужні голоси:

— Чи все викинуто?

— Ні! Лишилися ще гроші: десять тисяч франків золотом. Важкий мішок з грішми полетів у море.

— Чи підіймається аеростат?

— Ненабагато, але він скоро знову почне падати.

— Що можна ще викинути?

— Більше нічого.

— А що якби... гондолу...

— Прив'яжемо себе до сітки. А гондолу — геть у море!

Справді, це був єдиний, останній засіб полегшити аеростат. Мотузи, якими була прив'язана гондола до кільця сітки, вмиль були перерізані, і аеростат, враз полегшений, знявся вгору на дві тисячі футів.

П'ять пасажирів, учепившись за петлі сітки вище кільця, дивилися у водяну прірву.

Відомо, які чутливі аеростати щодо ваги, навіть невеликої. Досить викинути геть найменшу, найлегшу річ, і аеростат, полегшений, може підскочити вертикально на значну висоту. Це трапилося й тут.

Але, протримавшись кілька хвилин у високих шарах атмосфери, аеростат почав знову спускатись. Газ витікав крізь діру в оболонці, і не було жодної змоги чимсь зарадити лихові.

Пасажири зробили все, що можна було зробити людською силою. Надія лишалася тільки на якийсь щасливий випадок.

О четвертій годині вечора вони були на відстані всього п'ятсот футів від води.

Раптом голосно загавкав собака. Це був собака інженера, прив'язаний до сітки біля свого хазяїна.

— Топ щось побачив! — сказав Сміт.

Майже водночас хтось із пасажирів крикнув:

— Земля! Земля!

Аеростат, гнаний дужим вітром у напрямі південного заходу, від світанку пролетів уже велику віддаль, яку можна було обчислювати не менш як сотнями миль; і справді, в цьому напрямі на обрії з'явилися обриси досить гористої землі.

Але земля ця була ще миль за тридцять. Потрібно було летіти з добру годину до неї, та ще й за умови, щоб швидкість і напрям вітру не змінилися.

Ціла година! Чи витримають ці рештки аеростата? Чи не витече геть увесь газ?

Це було страшне запитання. Нещасні ясно бачили вже землю, якої треба було досягти хоч би там що. Вони не знали, що це було — острів чи континент, вони не мали навіть уявлення, до якої частини світу прибив їх ураган. Та байдуже, чи населена ця земля чи ні, гостинно вона їх зустріне чи вороже, а за всяку ціну до неї треба дістатись.

Отже, о четвертій годині стало очевидним, що оболонка більше не може триматися у повітрі. Вона летіла вже над самісіньким океаном, черкаючи поверхню води своїм мотуззям, яке, намокнувши, збільшувало і без того важку оболонку. Аеростат летів тепер, перехилившись набік, як птах з перебитим крилом.

Через пів години земля була вже не далі як за милю, але оболонка, плоска, майже спорожнена, вся у великих зморшках, затримувала жалюгідні рештки газу тільки у верхній своїй частині.

Люди, повиснувши на сітці, важили надто багато для неї, і скоро, напівзанурені у воду, вони мусили битися з навальною силою великих хвиль океану. Оболонка аеростата, випинаючись над водою, правила їм за парус і, підготовані вітром, вони пливли ніби човном. Чи тож допливуть до землі?

Лишалось вже не більше як два кабельтова¹ до берега, коли раптом страшний зойк, вихопившись одночасно з чотирьох грудей, розітнув повітря. Оболонка, яка, здавалось, втратила всяку здатність літати, підкинута несподіваним ударом хвилі вгору, знялась у повітря майже на висоту п'ятсот футів і, потрапивши в повітряну течію, замість летіти в напрямі вітру просто до землі, раптом понеслася майже паралельно берегові. Нарешті, дві хвилини згодом рештки аеростата, описавши криву, впали на суху землю, куди навіть хвилі не досягали.

Допомагаючи один одному, мандрівники виборсалися з петель сітки. Звільнена від їх тягаря, оболонка, неначе поранений птах, зібравши останні сили, рвонулася вгору і зникла серед хмар.

У гондолі було п'ять пасажирів та ще собака; рештки ж аеростата викинули на берег тільки чотирьох.

Зниклого пасажиря, мабуть, зірвало ударом хвилі з сітки аеростата, і це, очевидно, полегшивши оболонку, допомогло їй підскочити востаннє вгору і через хвилину спуститися на землю.

Ледве тільки встигли четверо потерпілих схопитися на ноги, як усі в один голос, маючи на думці зниклого, скрикнули:
— Може, він спробує допливти? Рятуймо його! Рятуймо!

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Епізод з війни за визволення. — Інженер Сайрус Сміт. — Гедеон Спілет. — Негр Наб. — Моряк Пенкроф. — Юнак Герберт. — Несподівана пропозиція. — Побачення о десятій годині вечора. — Від'їзд під саму бурю.

Викинуті на берег не були ні аеронавти з професії, ні аматори повітряних експедицій. Це були полонені під час війни, відважність яких допомогла їм утекти з полону в обставинах

¹ *Кабельтов* — морська міра довжини для невеликої віддалі; дорівнює 200 метрам.

ЗМІСТ

Частина перша АВАРІЯ В ПОВІТРІ

Розділ перший	5
Розділ другий	11
Розділ третій	20
Розділ четвертий	27
Розділ п'ятий	34
Розділ шостий	40
Розділ сьомий	47
Розділ восьмий	55
Розділ дев'ятий	64
Розділ десятий	75
Розділ одинадцятий	84
Розділ дванадцятий	95
Розділ тринадцятий	103
Розділ чотирнадцятий	114
Розділ п'ятнадцятий	123
Розділ шістнадцятий	131
Розділ сімнадцятий	140
Розділ вісімнадцятий	150
Розділ дев'ятнадцятий	159
Розділ двадцятий	169
Розділ двадцять перший	177
Розділ двадцять другий	185

Частина друга
ПОКИНУТИЙ

Розділ перший.	199
Розділ другий.	208
Розділ третій	217
Розділ четвертий	227
Розділ п'ятий	236
Розділ шостий	248
Розділ сьомий	258
Розділ восьмий	269
Розділ дев'ятий	278
Розділ десятий.	289
Розділ одинадцятий.	299
Розділ дванадцятий	310
Розділ тринадцятий	323
Розділ чотирнадцятий.	333
Розділ, п'ятнадцятий.	343
Розділ шістнадцятий	352
Розділ сімнадцятий	364
Розділ вісімнадцятий	375
Розділ дев'ятнадцятий	384
Розділ двадцятий	394

Частина третя
ТАЄМНИЦЯ ОСТРОВА

Розділ перший.	407
Розділ другий.	417
Розділ третій	428
Розділ четвертий	440
Розділ п'ятий	452

Розділ шостий	460
Розділ сьомий	469
Розділ восьмий	477
Розділ дев'ятий	482
Розділ десятий	491
Розділ одинадцятий	499
Розділ дванадцятий	509
Розділ тринадцятий	518
Розділ чотирнадцятий	530
Розділ п'ятнадцятий	539
Розділ шістнадцятий	553
Розділ сімнадцятий	563
Розділ вісімнадцятий	572
Розділ дев'ятнадцятий	584
Розділ двадцятий	597